

Werkblad Auteursrecht van beeldend kunstenaars

Auteursrecht en beeldende kunst

Heb je wel eens gehad dat je in een museum liep en dacht 'hé dat had ik zelf ook wel kunnen maken?' Denk bijvoorbeeld aan een schilderij van Piet Mondriaan, waar rechte vlakken getekend zijn en ingekleurd door de kleuren, rood, geel, blauw, zwart en wit. Het lijkt zo simpel, maar je moet maar op het idee komen en het op die manier uitwerken. Piet Mondriaan was de maker van het origineel en dat origineel wordt beschermd door het auteursrecht.

Jij als maker

Wanneer je een tekening, schilderij of een kunstwerk maakt van klei, dan ben jij de maker van het werk. Wanneer je het helemaal zelf hebt bedacht en niet deels hebt overgenomen, dan is deze beeldende kunst dus jouw creatie. Een ander mag jouw werk niet zomaar namaken of aanpassen en als hij jouw werk gebruikt dan moet hij altijd jouw naam erbij vermelden. Jij bent de enige die bepaalt wat er met jouw werk mag gebeuren. Jij hebt het auteursrecht.

Een kunstwerk van iemand anders gebruiken

Stel je hebt een leuk idee, om een kunstwerk van iemand anders aan te passen of na te maken. Als je dit gewoon thuis doet, voor eigen gebruik, is dit geen enkel probleem. Dan mag je een kunstwerk wel aanpassen. Het idee van Mondriaan mag je dus gebruiken om een eigen versie van zijn schilderijen te maken. Mocht je jouw versie van het werk willen publiceren of tentoonstellen, dan moet je wel toestemming vragen aan de maker van het origineel, of aan de rechthebbenden. Wanneer je een foto van iemand gebruikt, om een kunstwerk van te maken dat je wilt publiceren of tentoonstellen, dan is het verstandig om toestemming te vragen aan de persoon die op de foto staat. Je kunt namelijk te maken krijgen met het portretrecht van de persoon op de foto. Je moet ook toestemming vragen aan de fotograaf.

Pas als het werk zo is bewerkt dat het helemaal niet meer herkenbaar is en dus een heel nieuw kunstwerk is, dan ben jij de maker van het kunstwerk en heb je geen toestemming nodig van de maker van het origineel.

Foto's van kunstwerken

Ga je wel eens naar een museum en wil je daar een foto maken van een kunstwerk voor jouw website of de schoolkrant? Dat mag niet altijd zomaar. Voor het maken van een foto van een kunstwerk is, wanneer er nog auteursrecht op rust, toestemming nodig van de maker van het kunstwerk. Als de maker van het kunstwerk al langer dan 70 jaar dood is, rust er geen auteursrecht meer op het werk en hoef je geen toestemming te vragen.

Toch is er ook een aantal uitzonderingen:

1. Wil je een foto van een kunstwerk gebruiken in je werkstuk, dan mag dat. Als je werkstuk ook wordt gepubliceerd, dan moet je goed kijken of de foto alleen wordt gebruikt als voorbeeld of uitleg. Je moet dan bij de foto wel schrijven wie de maker van het kunstwerk is en de naam van de fotograaf die de foto heeft gemaakt. Ook moet je erbij schrijven waar je de foto hebt gevonden (wat is de bron?). Dit is het citaatrecht.
2. Als de foto alleen voor een eigen doel gebruikt wordt of voor bijvoorbeeld een spreekbeurt in de klas, dan mag dit. Wil je de foto wel publiceren, heb je toestemming nodig, tenzij het binnen het citaatrecht valt.
3. Als een kunstwerk, dat nog auteursrechtelijk beschermd is, in een openbare ruimte staat (zoals een mooi gebouw, een standbeeld of een bekende brug), dan mag je een foto wel publiceren zonder toestemming, tenzij je er geld mee probeert te verdienen.

Beeldende kunstenaars willen ook graag geld verdienen met hun kunst. Als hun kunstwerk wordt gebruikt om boeken, tijdschriften of websites mee te versieren, dan willen ze daar graag een vergoeding voor. Pictoright is een organisatie van en voor kunstenaars. Zij regelen de publicatierechten van afbeeldingen van kunstwerken.

Kunst verkopen?

Als jij een kunstwerk hebt gemaakt en je hebt dit verkocht, dan houd jij gewoon het auteursrecht op het kunstwerk. De koper heeft het voor privégebruik gekocht, dus heeft toestemming nodig als hij iets met jouw kunstwerk wil doen. Hij mag het kunstwerk niet aanpassen! Het komt wel eens voor dat een kunstenaar nog niet zo

beroemd is en dan zijn kunstwerk verkoopt (denk bijvoorbeeld aan Van Gogh of Rembrandt). Deze schilderijen waren tijdens de verkoop nog niet zoveel waard, maar nu ze beroemd zijn natuurlijk wel. Door het volgrecht kan een kunstenaar die pas later beroemd wordt, bij het doorverkopen van zijn schilderij een deel van de verkoopprijs krijgen. Ook dit volgrecht eindigt 70 jaar na het overlijden van de kunstenaar.

Begrippen

Origineel: De eerste versie van het werk, waar de maker zijn eigen creativiteit in heeft laten zien, waardoor het onmiskenbaar zijn werk is.

Creatie: iets wat gemaakt is, een product of werkstuk bijvoorbeeld.

Vermelden: iets noemen of zeggen.

Publiceren: iets openbaar maken en verspreiden.

Rechthebbende: iemand die recht heeft op iets.

Privégebruik: Alleen voor eigen gebruik

Opdrachten

Opdracht 1

Hieronder volgen enkele vragen waar je nog het antwoord op moet geven. De juiste antwoorden kun je halen uit de leestekst en vind je vervolgens terug in de woordzoeker. Vind jij alle 15 begrippen?

1. Een plaats waar vaak beeldende kunst wordt tentoongesteld:

2. Piet Mondriaan, Rembrandt van Rijn en Vincent van Gogh zijn bekend geworden om hun:

3. De eerste in die vorm gemaakte versie van het werk, de enige echte die duidelijk afkomstig is van de oorspronkelijke maker:

4. Wanneer jij zegt dat iemand iets mag doen, dan geef je:

5. Iets wat gemaakt is, een product of werkstuk bijvoorbeeld.

6. Een kunstenaar kan door dit recht, later als hij beroemd is, nog een deel van de doorverkoopprijs krijgen:

7. Alleen voor eigen gebruik, dan is het:

8. Toestemming vragen aan iemand die op de foto staat:

9. Iets openbaar maken of verspreiden heet:

10. Als jij een kunstwerk helemaal zelf hebt bedacht en gemaakt dan heb jij het
..... op het kunstwerk:

11. Iets noemen of zeggen heet ook wel:

12. Als iemand het recht ergens op heeft, dan is hij de:

13. Deze les gaat over het auteursrecht van:

14. Als je een foto van iemand anders gebruikt om iets te verduidelijken of een
voorbeeld te geven, dan moet je de naam van de kunstenaar en fotograaf erbij
schrijven en je moet zeggen waar je de foto vandaan hebt. Dit is het:

W	I	H	C	I	M	Y	P	U	B	L	I	C	E	R	E	N	H
U	D	B	M	J	A	E	N	E	D	L	E	M	R	E	V	D	C
S	C	H	I	L	D	E	R	I	J	E	N	U	V	G	E	A	S
S	T	H	C	E	R	S	R	U	E	T	U	A	M	R	Z	P	U
G	C	B	N	N	U	Q	S	P	R	R	L	N	M	V	C	G	M
D	R	S	A	H	J	O	P	E	N	B	A	R	E	K	X	E	S
W	E	N	U	B	F	I	I	H	Q	F	N	G	X	G	D	M	Q
G	A	R	T	S	N	U	K	E	D	N	E	D	L	E	E	B	X
N	T	P	O	R	T	R	E	T	R	E	C	H	T	R	W	O	E
I	I	Y	R	E	C	H	T	H	E	B	B	E	N	D	E	Z	U
M	E	J	T	H	C	E	R	G	L	O	V	I	Y	U	I	G	A
M	U	J	C	G	P	R	I	V	É	G	E	B	R	U	I	K	U
E	Z	L	J	N	Q	M	V	O	R	I	G	I	N	E	E	L	E
T	X	Z	E	L	L	Q	C	L	C	K	O	E	C	C	P	K	V
S	V	O	K	H	B	T	K	I	Y	J	C	C	B	J	B	Z	D
E	X	O	L	J	O	C	C	I	T	A	A	T	R	E	C	H	T
O	I	G	U	N	M	U	S	E	U	M	D	Q	M	O	C	B	J
T	Q	B	M	J	Q	J	N	E	W	X	I	S	Z	W	E	D	R

Opdracht 3

Je krijgt vijf foto's te zien van kunstwerken of andere vormen van beeldende kunst. Je wilt hier graag een foto van maken en deze op jouw website publiceren. Beschrijf per foto of dit zomaar mag of niet en of je toestemming moet vragen aan de fotograaf of kunstenaar. Weet je het niet meer? Bekijk dan nogmaals de leestekst!

Het vrijheidsbeeld

Bron: www.pixabay.com : Fotograaf: Fenriir

Schilderij 'Jongen met groene jas'

Bron: Kunstenaar: Marieke Hulsegge; Fotograaf: Bakker

Schilderij 'Het meisje met de glimlach'

Bron: Kunstenaars: Aafke Zijlstra; Fotograaf: de Vries

Mona Lisa van Leonardo DaVinci

Broodtrommel Nijntje

Opdracht 3

Stel je hebt een mooi schilderij gemaakt en iemand uit je klas heeft daar een foto van gemaakt zonder dat je het weet. Hij wil de foto gebruiken om zijn eigen website mee te versieren. Iedereen vindt de website van je klasgenoot echt heel mooi geworden! Wat zou je daar van vinden? Het is natuurlijk een compliment, voor jouw schilderkunst.

Opdracht 4

Geef van de volgende stellingen aan of ze waar of niet waar zijn. Beschrijf ook waarom je denkt dat het waar of niet waar is.

1. Als jij het auteursrecht hebt op een kunstwerk, mogen andere mensen het wel namaken en publiceren. Daar hoeven ze geen toestemming voor te vragen.

2. Als ik een website met foto's wil maken over bekende gebouwen uit Nederland, mag ik de foto's maken en publiceren zonder toestemming te vragen aan de makers van de gebouwen.

3. Als iemand een schilderij heeft gekocht dan is het zijn eigendom geworden. De koper mag doen met het kunstwerk wat hij wil. De kunstenaar heeft zijn auteursrecht mee verkocht.

-
-
4. Een foto van een kunstwerk uit een museum mag je wel in je werkstuk gebruiken, als je hem gebruikt als uitleg of voorbeeld.
-
-
-
-
-

5. Door het portretrecht kan een kunstenaar die later pas beroemd wordt, toch nog extra geld krijgen als zijn schilderij voor veel meer geld wordt doorverkocht.
-
-
-
-
-